

ของชาติพันธุ์เวียดนาม"³³ แม้กระทั่งถึงปัจจุบันแนวทางดังกล่าวยังมีความสำคัญในการเน้นย้ำ เผยแพร่ และผลิตหนังสือเพื่อประชาสัมพันธ์การสืบทอดแผนนโยบายทางการเมืองตั้งแต่ปี ๑๙๕๔ ของเวียดนามที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ดังเช่น หนังสือ "โอซิมีนห์ : กิจการด้านกลุ่มชาติพันธุ์"³⁴ โดยสำนักพิมพ์การเมืองแห่งชาติ จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจว่า จารีตงานเขียนทางชาติพันธุ์วิทยาของเวียดนามยังคงสืบทอดอิทธิพลของการนำเสนอในแนวทางของ ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์กับการสร้างชาติเวียดนามสมัยใหม่ ตั้งแต่งานศึกษาชิ้นแรกๆ ของนักวิชาการเวียดนามมาจนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ ๒

การศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนาม

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยทางชาติพันธุ์วิทยาในกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนาม มีข้อควรพิจารณาในเบื้องต้นคือ ระบบการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนามมีรายละเอียดที่แตกต่างจากระบบการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ไทในประเทศไทยและสากล กล่าวคือ ในประเทศไทยการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไท มีลักษณะที่แยกออกเป็นสองกลุ่มหลักคือ กลุ่มคนไทยในประเทศไทย และกลุ่ม "คนไท" นอกประเทศไทย โดยอาศัยพื้นฐานหลักจากเกณฑ์การจำแนกกลุ่มชนที่ใช้ภาษาในตระกูลไท-กะได³⁵ เกณฑ์ดังกล่าวเป็นที่นิยมและยอมรับในวงการไทศึกษาสากล ทั้งนี้จากเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางได้เสนอว่า กลุ่มคนไทยทั้งหมดในประเทศไทยใช้ภาษาตระกูลไทในสาขาตะวันตกเฉียงใต้ จึงไม่ค่อยมีปัญหาในการจำแนกกลุ่มย่อยของคนไทยในประเทศไทย ยกเว้นแต่เพียงจำแนกตามชื่อเรียกตนเองที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่การศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในประเทศเวียดนามนั้น ได้พบว่า การกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนามปรากฏให้เห็นในทุกกลุ่มสาขาย่อยที่พูดภาษาตระกูลไท-กะได ทำให้ นักวิชาการเวียดนามได้พิจารณาจัดกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท-กะได ออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่ม "ไท"(Thai) กลุ่ม "ไต"(Tay) และกลุ่ม "กะได"(Kadai) ซึ่งแต่ละกลุ่มต่างก็มีกลุ่มย่อยที่เรียกชื่อตนเองแตกต่างกันไปอีกเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การจำแนกกลุ่มตามชื่อ "ไท" และ "ไต" ตามแบบของนักวิชาการเวียดนามนั้น อาจสร้างความสับสนให้แก่ผู้สนใจด้านไทศึกษา เนื่องจากการออกเสียงที่ต่างไป(ชาวเวียดนามออกเสียงเป็น "ถาย"(Thai) และ

³³ Dao Duy Anh, *Van de hinh tanh cua dan toc Viet Nam*, Hanoi : Nxb. Xay Dung, 1957.

³⁴ Ho Chi Minh, "Ho Chi Minh : Ve cong tac dan toc", Nxb. Ching tri Quoc gia, 2003.

³⁵ เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ที่ใช้จำแนกภาษาถิ่นตระกูลไทต่างๆ นี้ เรียกชื่อตามระบบการจำแนกโดย ศาสตราจารย์หลี่ ฟิง กุ้ย ซึ่งเป็นระบบที่ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างกว้างขวาง คือจำแนกสาขาของภาษตระกูลไทเป็น ๓ สาขาหลักคือ สาขานเหนือ สาขากลาง และสาขาตะวันตกเฉียงใต้ (ดูรายละเอียดได้ใน Li Fang Kuei, 1977, *A Handbook of comparative Tai*, Oceanic Linguistics Special Publication No. 15, Honolulu : University Press of Hawaii และ "A Tentative Classification of Tai Dialects" In *Culture in History : essays in honour of Paul Radin*, Stantly Diamond(ed.), 1960 ; 951-959, New York : Columbia University Press.

“ไต”(Tay) ซึ่งไม่ได้มีความหมายที่สื่อให้เข้าใจได้ในภาษาไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “ไท” และ “ไต” อันมีความหมายที่สื่อให้เข้าใจได้ดีกว่า เพียงแต่กำกับไว้ในเครื่องหมายคำพูดเพื่อแสดงถึงบริบทของนักวิชาการเวียดนาม)

ในรายงานการวิจัยครั้งนี้ จึงได้ใช้คำว่า “ไท” และ “ไต” ในเครื่องหมายคำพูด เมื่อหมายถึงกลุ่มที่ถูกจำแนกโดยนักวิชาการเวียดนามอย่างจำเพาะ และใช้คำว่า ไท ตามปกติ เมื่อหมายถึงกลุ่มคนไทโดยทั่วไปที่ใช้ภาษาตระกูลไท-กะได ร่วมกัน

คำอธิบายเบื้องต้นต่อกลุ่ม “ไท” และ “ไต” ในบริบทของนักวิชาการเวียดนามคือ กลุ่ม “ไท” เป็นชื่อเรียกรวมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่ใช้ภาษาตระกูลไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ ประกอบด้วย กลุ่มที่เรียกชื่อตนเองแตกต่างกันจำนวนมาก เช่น ไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทแดง ไทห่างต่ง ไทเมือง ไทฮุย ไทฮุย ลาว ลื้อ เป็นต้น ส่วนกลุ่ม “ไต” คือกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่ใช้ภาษาไทสาขากลาง ซึ่งได้แก่กลุ่ม “ไต” และ กลุ่ม “นุง” เป็นกลุ่มหลัก

ปัจจุบัน กลุ่มชนที่ใช้ภาษาตระกูลไท-กะได จัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากที่สุดในบรรดาชนชาติส่วนน้อยในประเทศเวียดนาม ซึ่งจำแนกได้ตามตารางที่ ๒ คือ

ตารางที่ ๒
ตารางประชากรกลุ่มที่ใช้ภาษาตระกูลไท-กะไดในประเทศเวียดนาม^{๓๖}

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	จำนวน
	กลุ่ม “ไต”-“ไท”	
๑	Tay	1,477,514
๒	Thai	1,328,725
๓	Nung	856,412
๔	San Chay	147,315
๕	Giay	49,098
๖	Lao	11,611
๗	Lu	4,964
๘	Bo Y	1,864
	กลุ่ม “กะไต”	
๙	La Chi	10,765
๑๐	Co Lao	1,865
๑๑	La Ha	5,686
๑๒	Pu Peo	705
	รวม	3,896,524

^{๓๖} ตัวเลขสถิติประชากร ๑ เมษายน ค.ศ.๑๙๙๘, ตารางปรับปรุงจาก Khong Dien, 2002, *Population and Ethno-demography in Vietnam*, Chiang Mai : Silkwarm-book.

จำนวนประชากรชนชาติส่วนน้อยทั้งหมดของประเทศมีจำนวน ๑๐,๔๖๖,๕๕๐ คน จาก ๕๔ กลุ่ม ในขณะที่บรรดากลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาตระกูลไท-กะได ในประเทศไทยรวมกัน ซึ่งประกอบด้วย ๑๒ กลุ่มย่อย มีจำนวนถึง ๓,๘๕๖,๔๑๓ คน จึงเป็นกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ที่มีสัดส่วนถึง ๓๗.๑๖% ของจำนวนประชากรชนชาติส่วนน้อยของประเทศ

สัดส่วนของประชากรที่ใช้ภาษาตระกูลไท-กะไดที่มีจำนวนมากนี้ เป็นตัวแปรร่วมที่สำคัญต่อสัดส่วนของงานศึกษาวิจัยทางชาติพันธุ์วิทยาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนาม ซึ่งพบว่ามีเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกันเมื่อเทียบกับงานศึกษาในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์อื่น อย่างไรก็ตาม เมื่อสำรวจเอกสารเปรียบเทียบภายในกลุ่มชาติพันธุ์ไทด้วยกัน ได้พบว่า กลุ่มที่นักวิชาการเวียดนามจำแนกเป็น กลุ่ม “ไท” ได้มีสัดส่วนงานศึกษาวิจัยสูงกว่ากลุ่มไทกลุ่มอื่นด้วยกัน ดังนั้นเอกสารของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนามจากการสำรวจครั้งนี้จึงได้ให้ความสนใจต่อกลุ่ม “ไท” ในเวียดนามเป็นหลัก และทำให้พบประเด็นที่น่าสนใจจากเอกสารชาติพันธุ์วิทยาฝ่ายเวียดนาม ดังต่อไปนี้

ประเด็นจากงานศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนาม

ข้อพิจารณาเรื่อง “อาณาเขต” ของกลุ่ม “ไท” ในเวียดนาม

กลุ่ม “ไท”(Thai) ในเวียดนาม จัดเป็นกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลไทในสาขาคะวันตงเฉียงใต้(southwestern Tai group) ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม ในเขตจังหวัด หล่าวกาย ลายจิว เตียนเบียนฝู เจินลา ฮวาบิ่งห์ แทงห์หัว เห่งฮาน พื้นที่ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนามนี้ เป็นที่รู้จักกันดีในนามของ “สิบสองจุไทย” ซึ่งปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ของสยามตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์³⁷ ตลอดจน จนกระทั่งถึงงานศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนามปัจจุบัน³⁸ ก็ยังคงให้ความสำคัญต่อบริบทพื้นที่ของ “สิบสองจุไทย” ในฐานะที่เป็นจินตภาพเชิงพื้นที่ของชุมชนคนไทกลุ่มหนึ่งในเวียดนาม ที่กลายเป็นตัวแทนของสังคมและวัฒนธรรมไทในอดีต

³⁷ ดูใน เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑, ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นอนุวัตรจตุรนต์, กรมศิลปากร, ๒๔๑๔, หน้า ๑๒, ประชุมพงศาวดารเล่ม ๔, พงศาวดารเมืองหลวงพระบาง, หน้า ๓๔๔, ประชุมพงศาวดารเล่ม ๔๒, จดหมายเหตุเกี่ยวกับขมรและญวน, กรุงเทพฯ : คุรุสภา, ๒๕๐๔, หน้า ๕๘๐. และ บังอร ปิยะพันธ์, ประวัติศาสตร์ของชุมชนลาวในหัวเมืองชั้นในในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น, วิทยานิพนธ์สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๘, หน้า ๕๖-๕๗.

³⁸ โครงการประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไท ซึ่งนำโดย ศาสตราจารย์ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้กล่าวว่างานวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์สิบสองจุไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการนี้ ได้เสนอ “ภาพของสังคมและวัฒนธรรมไทยยุคบรรพกาล”(ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, คำนำ, หน้า (๑๒)) ดูใน ประวัติศาสตร์สิบสองจุไทย โดย กัททิยา ยิมรวดี, กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๔.

เป็นที่น่าสังเกตว่า ความรับรู้เรื่องอาณาเขตของ “สิบสองจุไทย” ได้ถูกกล่าวถึงในเอกสารของนักวิชาการต่างชาติ เมื่อพยายามให้คำจำกัดความเรื่องอาณาเขตทางการเมืองของคนไทในบริเวณภาคเหนือของเวียดนามในช่วงศตวรรษที่ ๑๘-๒๐ เช่น ในเอกสารของ John McAlister(1967)³⁹ และ Jean MiChaud(2000)⁴⁰

ในขณะที่กลุ่มนักวิชาการท้องถิ่นของเวียดนาม เช่นอาจารย์คำจอง(เก็ม จ่อง : Cam Trong) นักวิชาการเชื้อสายไทดำ ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของผลงานหลักที่กัทธิยานำไปแปลและเรียบเรียงใหม่ในงานเรื่อง “ประวัติศาสตร์สิบสองจุไทย”⁴¹ อาจารย์คำจองได้มีคำอธิบายว่า อาณาเขตนี้เดิมเป็นที่รู้จักกันในนามของ “สิบหกเจิวไท” ดังมีคำกล่าวว่า “ดินแดนนี้มีสิบหกเจิวแต่หลัง”⁴² และปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมบนแผนที่ที่สร้างขึ้นในปี ค.ศ. ๑๘๕๐ ของสหพันธรัฐไทซึ่งมีผู้นำเป็นชาวไทขาวชื่อแควนลอง ก็ได้ชี้ให้เห็นความรู้ต่อคำจำกัดความของอาณาเขตดินแดนไทในเวลานั้น โดยบนแผนที่ดังกล่าวได้ใช้อักษรไท(ขาว)กำกับชื่อเรียกบริเวณนี้ว่า “แผ่นดินไต สิบหกเจิวไท”⁴³

ความรู้ของคนไทในท้องถิ่น ตลอดจนนักวิชาการท้องถิ่นของเวียดนามต่อ “สิบหกเจิวไท” สัมพันธ์โดยตรงกับการจัดระบบปกครองในท้องถิ่นของราชสำนัก ซึ่งอย่างน้อยเอกสารจากราชสำนักก็ได้ชี้ให้เห็นว่าดินแดนบริเวณนี้มีหน่วยปกครองในระดับ “เจิว”(chau) อยู่จำนวนสิบหกเจิวมาตั้งแต่รัชกาลจักรพรรดิชาลอง(Gia Long) ในต้นศตวรรษที่ ๑๘ แล้ว และจำนวนหน่วยดังกล่าวก็ยังคงใช้เรื่อยมาจนถึงสมัยจักรพรรดิดังแข็งห์(Dong Khanh) ในปี ค.ศ. ๑๘๘๔⁴⁴ ซึ่งเป็นช่วงรอยต่อที่ฝรั่งเศสเข้ามามีอำนาจในภาคเหนือของเวียดนาม

ดังนั้น ทักษะที่ปรากฏในเอกสารเวียดนามจากศูนย์กลางราชสำนัก ที่เกี่ยวข้องกับการให้คำจำกัดความต่อพื้นที่ของกลุ่มชนพื้นเมืองทางตอนเหนือของเวียดนาม จึงถูกนักวิชาการเวียดนามและคนไทในท้องถิ่นรับรู้ในส่วนที่เรียกว่า “สิบหกเจิว” ทั้งๆ ที่หน่วยปกครองของบริเวณนี้ไม่ได้มีเพียงแค่ “เจิว” เท่านั้น แต่ยังประกอบด้วย “ตังห์”(Tinh) ซึ่งหมายถึงจังหวัด⁴⁵, “ฝู”(Phu) หมายถึงสำนักจังหวัด ซึ่งในหนึ่งจังหวัดอาจประกอบด้วยสำนักจังหวัดหลายสำนัก, เฮวียน(Huyen) หมายถึงอำเภอทั่วไป, ส่วนคำว่า “เจิว”(chau) หมายถึงหน่วยอำเภอในเขตภูเขา ซึ่งราชสำนักเวียดนามใช้คำว่า “เจิว” เรียกหน่วยปกครองที่คนไทใช้คำว่า “เมือง” นั้นเอง แต่เมืองในระดับของเวียตฐานะเป็นเมืองสำคัญหรือเมืองหลักของแต่ละเขตย่อยๆ เช่น เจิวลา คือชื่อเรียกเมืองลา เจิวไล คือชื่อเรียกเมืองไล เป็นต้น

³⁹ John T. McAlister, Jr., 1967, “Mountain minorities and the Viet Minh : A Key to the Indochina War” In Southeast Asian Tribes, Minorities, and Nations, Peter Kunstadter(ed.), Princeton : Princeton University Press, pp.771-844).

⁴⁰ Jean Michaud, 2000, “The Montagnards and the State in Northern Vietnam from 1802 to 1975 : A Historical Overview” In Ethnohistory 47:2, 2000, pp. 333-368.

⁴¹ กัทธิยา อิมมรวัด, อ้างแล้ว.

⁴² Cam Trong, *Ngươi Thái ở Tây Bắc Việt Nam*, 1978, Hanoi : Nxb KHXH. p.312-327.

⁴³ Guy Leonetti, 2004, *Lettres de Dien Bien Phu*, Librairie Arthème Fayard, p.18.

⁴⁴ *Dong Khanh Dia du chi*, Ibid, p.703.

⁴⁵ ชื่อที่ราชสำนักใช้ในปลายศตวรรษที่ ๑๘ ใช้เรียกพื้นที่บริเวณนี้คือ จังหวัดฮึงหัว(Tinh Hung Hoa) ประกอบด้วยหน่วยปกครองต่างๆ คือ “๔ ฝู, ๖ เฮวียน, ๑๖ เจิว” คำว่า “Hung Hao” เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๖๕ แห่งรัชสมัยจักรพรรดิเลดาดัง(Le Thai Tong) สำหรับเรียกบริเวณนี้ว่าเป็น “เขตปกครองฮึงหัว”(Thua Tuyen Hung Hoa)

เพราะฉะนั้นจำนวนสิบหกจึงมีฐานะที่สำคัญ ที่อิงอยู่กับอำนาจปกครองจากราชสำนักส่วนกลาง และได้ถูกนำมาสร้างคำจำกัดความเป็น “สิบหกเจิวไท” หรือ “สิบหกเจิวไต” โดยคนท้องถิ่นในภายหลัง

ในกรณีนี้จึงทำให้เห็นได้ว่า ความรับรู้ต่อ “อาฆาต” ทางการปกครองของกลุ่มคนไทที่มีต่อการสร้างคำจำกัดความให้กับพื้นที่บริเวณนี้จึงแตกต่างไประหว่าง ความรับรู้ของเวียดนามซึ่งสัมพันธ์กับระบบ “สิบหกเจิว” ในขณะที่ความรับรู้ของชาวต่างชาติรวมทั้งชาวไทยสยามต่างก็รับรู้และเรียกพื้นที่นี้แตกต่างไปว่า “สิบสองเจิวไท”

ประเด็นถกเถียงในการจัดจำแนกกลุ่ม ไทดำ ไทขาว และไทแดง โดยนักวิชาการเวียดนาม

จากรายงานการศึกษาในปัจจุบัน พบว่า กลุ่ม “ไท” ในเวียดนามมีชื่อเรียกตามกลุ่มย่อยในแต่ละท้องถิ่น เช่น ไทดำ ไทขาว ไทแดง ไทเมือย ไทแดง ไทห่างคัง ไทเมือง ไทฮุย ไทเซียง ผู้ไท ไทล้ง ไทหมกเจิว โดคำบัก⁴⁶ เป็นต้น ชื่อเหล่านี้ต่อมานักวิชาการเวียดนามได้พยายามจัดระบบให้อยู่ใน ๒ กลุ่มหลักคือ ไทดำ ไทขาว และในภายหลังต่อมาได้มีคำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของกลุ่มที่แตกต่างไปจากไทดำ ไทขาว คือ คำอธิบายต่อกลุ่มไทแดง ซึ่งตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่ในจังหวัดเหงห์หวิ้และเหงะอาน อย่างไรก็ตามวงการศึกษาเวียดนามปัจจุบันก็ยังมิชัดเจนต่อการจำแนกกลุ่ม “ไท” ออกเป็น ๒-๓ กลุ่มหลักดังกล่าว

กรณีของไทขาว และไทดำ นักวิชาการเวียดนามก็ได้มีข้อเสนอที่แตกต่างกันไปถึงที่มาของชื่อเรียกนี้ เช่น เก็มจ่อง(๑๙๗๘)⁴⁷ เสนอว่าความแตกต่างของชื่อเรียกไทขาวและไทดำมาจากประวัติของการอพยพเคลื่อนย้ายข้ามคั้งถิ่นฐานในเวียดนามที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามแม้ว่าเก็มจ่องจะใช้เกณฑ์ประวัติการเคลื่อนย้ายถิ่นของแต่ละกลุ่ม แต่ก็ยังไม่ได้ชี้แจงให้เห็นว่า กลุ่มที่ถูกเรียกว่าไทขาวแถบเมืองโล และกลุ่มที่ถูกเรียกว่าเป็นไทขาวแถบเมืองสง ซึ่งมีประวัติการเคลื่อนย้ายถิ่นที่แตกต่างทั้งแหล่งที่มาและช่วงเวลา แต่ยังคงถูกเรียกว่าเป็นไทขาวเหมือนกัน เพราะฉะนั้น เก็มจ่องกล่าวนี้จึงยังไม่เพียงพอและต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม ซึ่งในกรณีนี้ ฮว่างเลื่อง(๒๐๐๖)⁴⁸ ได้เสนอมุมมองที่แตกต่างไป โดยไม่ได้พิจารณาว่าจะใช้เกณฑ์ใดในการตัดสินใจว่าเป็นไทดำหรือไทขาว แต่ได้วิเคราะห์ต่อความคิดเรื่องการจำแนกกลุ่มไทขาว/ไทดำ ว่าเป็นความคิดที่เกิดขึ้นมาในช่วงอาณานิคมฝรั่งเศส ในขณะที่กลุ่มคนไทในเวียดนามมีชื่อเรียกแตกต่างกันตามกลุ่มย่อยเป็นจำนวนมาก ความพยายามจำแนกกลุ่มไทต่างๆ ให้เป็นไทขาวหรือไทดำจึงเป็นความพยายามอธิบายกลุ่มสังคมของคนไทในเวียดนามที่สลับซับซ้อนให้ง่ายขึ้น แนววิเคราะห์นี้มีความเป็นไปได้หากพิจารณาต่อไปว่า อาจมีเหตุผลทางการเมืองการปกครองแฝงอยู่ เนื่องจากฝรั่งเศสสนับสนุนให้ ความสำคัญกับพื้นที่ของกลุ่มไทขาวที่เมืองโล บริเวณดังกล่าวมีอาณาเขตติดต่อกับกลุ่มคนไทอีกกลุ่มหนึ่งที่มีประวัติ และลักษณะทางวัฒนธรรมบางประการที่แตกต่างจากไทขาว และถูกฝรั่งเศสเห็นว่ามีความสำคัญทางการเมืองที่แตกต่างไปจากกลุ่มไทขาวด้วย กลุ่มคนไทอีกกลุ่มหนึ่งจึงได้มีชื่อเรียกต่างไปว่าเป็นไทดำ อย่างไรก็ตามภาพของการ

⁴⁶ ดูใน Dang Nghiem Van, “An Outline of the Thai in Viet Nam” In *Vietnamese Studies* no.32, 1972, pp.143-196., Dang Nghiem Van and coll., *Ethnic Minorities in Vietnam*. The GIOI Publishers, Hanoi 2002, p.126., *Vietnam-Image of the Community of 54 Ethnic Groups*. The Ethnic Cultures Publishing House, Hanoi 2000, p. 180., *Vietnam Museum of Ethnology*, Hanoi, 1998, pp.22-43. and Khong Dien, 2002, p.172-173, Ibid.

⁴⁷ Cam Trong, Ibid, p.25-63.

⁴⁸ Hoang Luong, , 2000, Ibid

จำแนกไทขาวและไทดำก็เป็นภาพที่เห็นได้ชัดเจนในบริเวณเขตจังหวัด ลายเจิว เตียนเบียมฝู เจินลา ฮว่าบิ่งห์และเยียนบ่าในปัจจุบัน แต่จากการศึกษาของเลสีข้าว(๑๙๘๘, ๒๐๐๐)⁴⁹ ได้เสนอกรณีกลุ่มคนไทในเขตจังหวัดแทงห์หัว และเหงะอานว่า พวกเขาไม่ได้เรียกตนเองว่าเป็นคนไทขาวหรือไทดำ แต่จะมีชื่อเรียกต่างไป เช่น ไตเหมือย ไตแดง ไตหม่าแดง ไตห่งตง เป็นต้น ทั้งนี้ความแตกต่างในโครงสร้างพื้นฐานของระบบชุมชนดั้งเดิม เป็นปัจจัยให้จำแนกกลุ่มคนไทเหล่านี้ออกเป็นไทดำ ไทขาว และไทอื่นๆ ได้

ประเด็นของกลุ่มคนไทในเขตจังหวัดแทงห์หัว และเหงะอาน ที่มีความแตกต่างจากกลุ่มไทขาวและไทดำในเขตลุ่มน้ำคำและน้ำมาซึ่งอยู่ตอนบนขึ้นไป ทำให้วิวันอาน(๒๐๐๔)⁵⁰ ได้พยายามเชื่อมโยงกลุ่มคนไทในจังหวัดแทงห์หัวและเหงะอานเข้ากับปัญหาเรื่องการจำแนกกลุ่มไทแดง วิวันอานได้พยายามอธิบายว่า การใช้คำว่า “ไทแดง” น่าจะเริ่มจากงานเขียนของ R.Robert(1941)⁵¹ ซึ่งกล่าวถึงกลุ่ม “ไทแดง” ในอำเภอกลางแจ้ง จังหวัดแทงห์หัว เวียดนาม

เป็นที่เห็นได้ชัดเจนว่า ชื่อไทแดงที่ปรากฏในเอกสารของฝรั่งเศส(R.,1941)นั้นเป็นชื่อเรียกกลุ่มคนไทที่อาศัยในเมืองแดง⁵² และชื่อนี้ก็ได้ปรากฏในงานเขียนทางชาติพันธุ์ของนักวิชาการเวียดนามตั้งแต่ราวทศวรรษ 1960 เช่น ในงานของ Mac Duong(๑๙๖๔)⁵³ ใช้คำว่า “ไทแดง” เพื่ออธิบายถึงกลุ่มคนไทที่อาศัยในเขตภูเขาของจังหวัดแทงห์หัวและเหงะอาน, Dang Nghiem Van กล่าวไว้ในเอกสารที่เขียนร่วมกับ La Van Lo(๑๙๖๘)⁵⁴ ว่า คนไทกลุ่มหนึ่งในอำเภอหมกจิง(เมืองสาบ) ได้อพยพเข้ามาเมื่อศตวรรษที่ 19 และเสนอเพิ่มเติมว่าตระกูลสาบเป็นบรรพบุรุษของชนชั้นปกครองของพวกไทแดงในเมืองสาบ และในงานของ Nguyen Dac Tri Tri(1972)⁵⁵ ได้กล่าวถึงกลุ่มไทแดงอาศัยในอำเภอโฮยชววน จังหวัดแทงห์หัว

ข้อสังเกตประการหนึ่งที่เกิดจากข้อเสนอของนักวิชาการเวียดนามต่อกรณี “ไทแดง” ซึ่งกล่าวว่า “ไทแดง” เป็นชื่อเรียกกลุ่มคนไทที่อาศัยอยู่ในเมืองแดงนั้น เป็นวิธีจำแนกกลุ่มคนตามที่ตั้งถิ่นฐานซึ่งเป็นแบบแผนที่พบมากใน

⁴⁹ Le Si Giao, 1988, “Ve ban chat va y nghia ten goi Thai Trang, Thai Den o Viet Nam”(สารัตถะและความหมายของชื่อไทขาว ไทดำ ในเวียดนาม), Hanoi : วารสารชาติพันธุ์วิทยา ๓/๑๙๘๘ หน้า ๑๒-๘๐. และ “Su phan loai cac nhom o cac tinh Thanh Hoa va Nghe An”(การแบ่งประเภทกลุ่มชนไทในเขตจังหวัดแทงห์หัวและเหงะอาน), Hanoi : วารสารชาติพันธุ์วิทยา ๑/๒๐๐๐ หน้า ๒๒-๒๕.

⁵⁰ Vi Van An ใน www.columbia.edu/cu/china/Vi.html, 2000.

⁵¹ R. Robert, 1941, *Notes sur les Tay Deng de Lang Chanh(Thanh Hoa - An Nam)*, Imprimerie d'Extreme - Orient. Hanoi.

⁵² ปัจจุบันบริเวณที่เคยเป็น “เมืองแดง” ถูกแบ่งอยู่ในเขตตำบลเอียนเคือและตำบลเอียนถั่ง อำเภอกลางแจ้ง จังหวัดแทงห์หัว

⁵³ Mac Duong, 1964, *Cac dan toc o mien nui Bac Trung Bo*(กลุ่มชาติพันธุ์เขตภูเขาทางตอนเหนือของภาคกลาง), Hanoi : Nxb. Se hoc, 1964, p.26.

⁵⁴ La Van Lo, 1968, *So Luoc gioi thieu cac nhom dan toc Tay, Nung, Thai o Viet Nam*(ข้อเสนอแนะเบื้องต้นในกลุ่มชาติพันธุ์ “ไต” “นุง” “ไท” ในเวียดนาม), Hanoi : Nxb. KHXH, 1968, p.164.

⁵⁵ Nguyen Dac Tri, 1972, ใน *Cac dan toc thieu so o Viet Nam*(ชนชาติส่วนน้อยในเวียดนาม), Tp. HCM : Nxb. Sai Gon, 1972, p.109.

กลุ่มคนไทกลุ่มต่างๆ เช่น คำเรียกว่า ไทเมืองไล ไทเมืองวาค ไทเมืองแดง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม Robert(1941) ก็ได้ใช้คำว่า “ไทแดง” เพื่ออธิบายถึงกลุ่มคนไทที่อาศัยนอกเหนือไปจากเขตเมืองแดง เช่น ลางเจ๋ง กวานหัว หรือคหลัก ยวนเซิน และเทืองชววน ในขณะที่คนเหล่านี้เรียกตนเองว่า “ไทภูเขา” และเป็นทั้งรัฐัก(จากคนอื่น) ในชื่อว่า “ไทหม่านแดง”

เพราะฉะนั้นคำเรียกชื่อกลุ่ม “ไทแดง” ที่มาจากงานศึกษาหลัง ค.ศ. ๑๙๔๑ น่าตั้งข้อสงสัยว่า คำนิยามดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจากงานของ โรเบิร์ต ซึ่งเรียกกลุ่มคนไทในจังหวัดแทงหัวว่า “ไทแดง” โดยอ้างอิงจากชื่อเรียกคนไทที่เมืองแดง

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการเวียดนามได้ตั้งคำถามเพิ่มเติมต่อการศึกษากลุ่มคนไทในเขตจังหวัดแทงหัว และเหงฮานซึ่งเคยปรากฏว่ามีชื่อเรียกไทแดงอยู่ในพื้นที่นี้ ว่ามีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับไทดำและไทขาวที่อยู่ทางตอนเหนือของเวียดนามอย่างไร กรณีนี้ เก็มจ่อง(๑๙๘๒)^{๕๖} เสนอว่าชื่อของกลุ่มไทแดงจัดเป็นสาขาหนึ่งของไทขาว แต่วีวันฮาน(๒๐๐๔)^{๕๗} เสนอว่า ชื่อกลุ่มไทแดงจัดเป็นคนไทอีกกลุ่มหนึ่งในท้องถิ่นของเขตแทงหัวและเหงฮาน ซึ่งไม่ใช่ทั้งไทดำและไทขาว แต่มีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับไทขาวมากกว่าไทดำ ทั้งในด้าน ภาษาพูด-เขียน การแต่งกาย(การใช้ดินขึ้นและผ้าเขียว) และลักษณะโครงสร้างเรือน

ดังนั้น ข้อสรุปเบื้องต้นต่อประเด็นและข้อถกเถียงในการจัดจำแนกกลุ่ม ไทดำ ไทขาว และไทแดง จากงานศึกษาชาติพันธุ์วิทยาของนักวิชาการเวียดนาม ได้ชี้ให้เห็นว่า นักวิชาการเวียดนามได้แบ่งสาขาใหญ่ของกลุ่ม “ไท” ออกเป็นสองกลุ่มหลักคือ ไทดำและไทขาว การจำแนกเป็น ไทดำและไทขาว ปรากฏอย่างชัดเจนในปัจจุบันเมื่อพิจารณาถึงกรณีคนไทที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม ในเขตจังหวัดฮาลองเจิว เดียนเบียนฟู และเซินลา ซึ่งมีตั้งถิ่นฐานตามแนวแม่น้ำดำ แต่ไม่ปรากฏชัดเจนเมื่อพยายามนำมาใช้นิยามกลุ่มคนไทในเขตจังหวัดแทงหัว และเหงฮานซึ่งมีแนวแม่น้ำดำและแม่น้ำขาวเป็นลุ่มน้ำสำคัญ

ตอนที่ ๓

การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ม้งในเวียดนาม

กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง(Hmong)ในเวียดนาม เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ตั้งถิ่นฐานหลักในบริเวณภาคเหนือของเวียดนามโดยเฉพาะจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศจีน ได้แก่ จังหวัดกวางบิ่ง(Cao Bang) จังหวัดห่าซาง(Ha Giang) จังหวัดถ่าวาก(Lao Cai) จังหวัดถายเจิว(Lai Chau) และบางส่วนในพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศลาว ได้แก่ จังหวัดเดียนเบียนฟู(Dien Bien Phu) จังหวัดฮว่าบิ่งห์(Hoa Binh) จังหวัดเหงฮาน(Nghe An) รวมทั้งบางจังหวัดในภาคเหนือที่ไม่มีพื้นที่ติดชายแดน คือ จังหวัดเยินบาย(Yen Bai) จังหวัดบั๊กก่าน(Bac Can) และจังหวัดดางเหวียน(Thai Nguyen) พื้นที่ในแต่ละจังหวัดดังกล่าวนี้ เป็นพื้นที่ตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ “ไท” และ

^{๕๖} Can Trong(1992), “Tu nhung ten goi cua tung dan toc trong cong dong ngon ngu Tay,Thai chung ta co the nghien cuu gi ve nguon goc cua ho”(จากชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษา “ไต”, “ไท” กับความเป็นไปได้ในการศึกษาถึงต้นกำเนิด), ใน Tap chi dan toc hoc, No.4/1992, pp.14-20.

^{๕๗} Vi Van An, 2004, Ibid.